

Sluttrapport: Samfunns- og arbeidslivsrelevante studier

ARBEIDSLIVSRELEVANS.

DET ER IKKE NOK Å FORTELLE OM DET,
STUDENTENE MÅ ERFARE, OPPLEVE ELLER
OBSERVERE RELEVANSEN SELV.

ISS

Det samfunnsvitenskapelige fakultet

30. september 2021

Ylva Østby (PSI), Tora Skodvin (ISV), Lars Erik Kjekshus (ISS), Karen Helene Ulltveit-Moe (ØI) Christian Krohn-Hansen (SAI), Taran Thune (TIK), Linn Buhaug Solbakken (Karrieresenteret), Idar Henrik Seem (SVSU) og prosjektleder Barbro Kolbjørnsrud (SV-fak).

Oppsummering

Fakultets årsplan 2021-2023 har en tydelig ambisjon om at fakultetet skal være et naturlig førstevalg for studenter som ønsker en utdanning innenfor samfunnsvitenskap, basert på et solid teoretisk og metodisk fundament. Programmer skal være fremtidsrettede og bidra til å fremme UiOs strategi 2030 om bærekraft og arbeidslivsrelevans, og skal gjennom studentaktive og varierte læringsformer fremme samfunnsansvar og engasjement hos våre studenter.

Fakultetet ønsker gjennom dette prosjektet å få innspill på hvordan fakultetet kan sikre en mest mulig målrettet, helhetlig og koordinert innsats for satsningen på arbeidslivsrelevans, som også støtter opp om enhetenes fagspesifikke satsinger på det samme.

I sin satsing på arbeidslivsrelevans må fakultetet legge en bred forståelse av arbeidslivsrelevans til grunn. Det vil si å iverksette tiltak rettet mot å

- sikre relevansen av studentenes kompetanse etter endt utdanning for arbeidslivet
- øke studentenes egen forståelse av og evne til å sette ord på egen kompetanse
- sikre arbeidsgiveres forståelse av og kunnskap om studentenes kompetanse etter endt utdanning.

På fakultetet er det stor variasjon av tiltak rettet mot alle disse forståelsene av arbeidslivsrelevans. men vi trenger bedre systemer for lærings- og erfaringsutveksling mellom enhetene med tanke på å utvikle en "beste praksis" for arbeidet med arbeidslivsrelevans.

Studier ved det samfunnsvitenskapelige fakultet er arbeidslivsrelevante. Våre studenter får lett jobb etter endt utdanning. Men hver enhet må jobbe bedre med å synliggjøre arbeidslivsrelevans i program- og emnebeskrivelser og hver underviser må oppmuntres til å jobbe med arbeidslivsrelevansen ved egen undervisning, spesielt med tanke på studentenes læringsutbytte.

Det er mye hver enhet og hver underviser kan gjøre for å sikre arbeidslivsrelevans, men de mest effektive tiltakene krever ofte tett samarbeid med arbeidslivet. Tett samarbeid med arbeidslivet krever kontinuerlig nettverksbygging som er særdeles ressurskrevende. Spesielt gjelder dette samarbeid som skal lede frem til utvikling av caseoppgaver, prosjekter og masteroppgaver i samarbeid med arbeidslivet. I dag representerer disse kostnadene et betydelig hinder for at enhetene skal gå inn i de mest ressurskrevende, men også mest effektive tiltakene for arbeidslivsrelevante studier. Dersom det skal satses på arbeidslivsrelevans i alle former ved fakultetet er det nødvendig at fakultetet styrker innsatsen på fakultetsnivå og bærer en del av kostnadene. Av særlig betydning vil det være at fakultetet bidrar til at det opprette langsiktige avtaler med arbeidslivet som forplikter arbeidslivet til kontinuerlig å ta imot studenter og prosjekter i studietiden (praksisplasser og prosjektoppdrag).

På UiO og fakultetet har vi tilgang til meget sterke miljøer som kan bidra til å styrke fakultetets innsats for arbeidslivsrelevans, som Karrieresenteret ved UiO og Vitenskapsbutikken. Kunnskapen og bruken av disse ressursene varierer derimot, og det er behov for innsats rettet mot informasjonsutveksling, koordinering og samarbeid som sikrer at kompetansen utnyttes effektivt.

Fakultetet bør snarest vurdere hvordan tverrfaglige arbeidsrelevante tiltak i samarbeid med arbeidslivet kan iverksettes på fakultetsnivå slik at studentene kan erfare tverrfaglig samarbeid om arbeidslivsrelevante oppgaver.

5 FOKUSOMRÅDER

Vi velger å fremheve fem fokusområder som vi mener bør prioriteres, på kort og lang sikt, for å kunne bidra til å styrke utdanningenes innhold og studentenes læring og opplevde arbeidslivsrelevans. Praksisemne har vi valgt å løfte frem som et eget område da dette er et ettertraktet og effektivt, men ressurskrevende tiltak. Hovedområdene er kort beskrevet her, og mer utfyllende senere i rapporten:

Praksisemne

Flere av våre programmer har egne praksisemner som gir studentene et møte med arbeidslivet, enten ved utplassering hos arbeidsgivere/internship, casearbeid, oppgavesamarbeid, bedriftsbesøk eller praktiske øvelser og bruk av fagets metoder. Praksisemner er meget vellykkede ordninger, men ressurskrevende både i administrativ praktisk gjennomføring, utvikling og vedlikehold av eksterne relasjoner og utforming av relevante prosjekter, oppgaver og samarbeidsarenaer. Vi trenger bedre rammebetingelser for å kunne tilby mer av disse etterspurte tiltakene.

Studentaktive læringsformer

Pedagogisk utvikling og målrettet bruk av varierte og studentaktive læringsaktiviteter blir trukket frem som viktige grep for å bidra til god læring og for å styrke utdanningenes arbeidslivsrelevans. Dette trenger vi på alle program. Undervisere må i større grad bidra til å styrke arbeidsrelevante ferdigheter og bedre innsikt i hvordan fagkunnskapen er relevant for arbeidslivet. Studentene etterspør tverrfaglige samarbeidsarenaer. EILIN må bli et ressurscenter for styrket samarbeid og erfaringsutveksling på tvers

av programmer om praksiselementer og arbeidslivsrelevans i utdanningene.

Karrierelæring

Karrierelæringsaktiviteter skal føre til økt karrierekompetanse. Karrierestøtte i studieprogrammene er fra høsten 2021 utviklet til å følge studenten gjennom hele studieløpet, fra studiestart til oppnådd grad. Flere spesifikke integrasjoner til arbeidslivrelevante emner bør utvikles. Karrieresenteret må bli et foretrukket kompetansesenter for utvikling av karrierelæringsaktiviteter på fakultetet for undervisere og studenter.

Alumni

Alumni er en verdifull ressurs som ambassadører for fakultetet, rollemodeller fra sine programmer og som faglige mentorer og representanter for arbeidslivet. Alumni deltar på flere arbeidslivsrettede tiltak per i dag i regi av undervisere, arbeidslivskoordinator, og program- og fagutvalg. Alumn-virksomhet er oppgitt som et ønsket satsingsområde. Flere enheter ønsker å reetablere eller utvikle relasjoner og nettverk med alumni, og invitere dem i enda større grad aktivt med i undervisningsaktiviteter og andre arbeidslivsrettede tiltak. Enhetene ønsker fakultetets bistand i utvikling av alumni-virksomhet.

Arbeidsliv

Et godt samarbeid mellom utdanning og arbeidsliv oppleves vellykket når samarbeidet tjener aktørenes interesser, og det er lave barrierer og gode incentiver for samarbeid med arbeidslivet. Kommunikasjon av eksisterende og nye samarbeidspartnere må styrkes. Vi må øke oppmerksomheten om hvem vi samarbeider med og hvordan i våre kanaler. Karrieresenteret er et kompetansesenter for kontakt med arbeidslivet.

Vi vil videre redegjøre for kunnskapsgrunnlaget, prosess og metode for arbeidsgruppen, hva vi mener med arbeidslivsrelevans og utdyping av de fem fokusområdene. Pågående tiltak på fakultetet finnes i prosjektet mandatbeskrivelse.

Bakgrunn

Universiteter og høyskoler har et viktig samfunnsoppdrag i å utdanne kandidater som møter arbeidslivets kompetansebehov. Arbeidslivs-relevansmeldingen (Meld.St. 16, 2020-2021) legger vekt på at vi er i en tid preget av større og enda raskere omstillinger enn tidligere, og at utdanningene må utformes for å møte både dagens kompetansebehov og nye behov som samfunnsmessige og teknologiske endringer, endringer i samfunns- og næringsstrukturer eller akutte inngripende hendelser fører med seg. Samtidig er det viktig å påpeke at utdanningene ikke bare skal være arbeidsrelevante på kort sikt. De skal også kunne oppleves som relevante over tid.

Arbeidslivsrelevansmeldingen tydeliggjør at utdanningsinstitusjoner må bruke et bredere sett av virkemidler for å tydeliggjøre arbeidslivsrelevansen i studiene. Praksis i flere studier, flere delte stillinger mellom utdanningsinstitusjoner og arbeidslivet og mer aktive læringsformer som minner om arbeidslivet er noen av virkemidlene det pekes på. I tillegg utfordres det til å utforme relevante nettverksarenaer med alumni, helhetlig og målrettet karrierestøtte i studiene og tiltak som styrker studentenes kunnskap om og formidling av egen kompetanse.

I NOKUT-rapporten Evaluering av arbeidslivsrelevans i disiplinutdanninger fra 2020 skisseres en felles utfordring: at ferdigheter som programmene vurderer som viktige for arbeidslivsrelevans, må gjøres mer eksplisitte for studentene. Utdanningen bør med andre ord inneholde både deltakelse i undervisning og øvelse i bruk av ferdigheter og refleksjon og kunnskap om hva studentene lærer og hvordan kunnskapen kan brukes.

World Economic Forums rapport Future of Jobs (2020) viser at kritisk tenkning og problemløsning toppe listen over ferdigheter som arbeidsgivere mener er viktig. I NIFUs arbeidsgiverundersøkelse fra 2019 oppgir arbeidsgivere at ferdigheter som vektlegges er blant annet evne til kritisk og analytisk tenkning, å jobbe selvstendig, evne til å samarbeide, evne til å formidle fagkunnskap, evne til å tilegne seg ny kunnskap, kommunikasjon, samt evne til å disponere arbeidstid. Kompetansebehovsutvalget (NOU 2019:2) viser til tilsvarende ferdigheter.

OECD (2018) påpeker at norsk høyere utdanning har for svak tilknytning til arbeidsmarkedet og at studentene i for liten grad tilbys praksis, sammenlignet med for eksempel Finland, Sverige og Danmark. Rapporten peker også på at for at studentene skal gjøre rasjonelle valg og være offensive når de søker jobb, må de også få bedre informasjon om arbeidsmarkedet. UiOs kandidatundersøkelse (2018) viser at tidligere studenter mener at universitetet kunne rustet dem bedre til arbeidslivet gjennom oppgaveløsninger i samarbeid med virksomheter, mer eller bedre mulighet for praksis i utdannelsen, mer arbeidslivsrettet undervisning, flere valgfag som retter seg direkte mot arbeidslivet og bedre veiledning om muligheten i arbeidslivet.

Studentenes opplevelse av arbeidslivsrelevans i egne studier gjenspeiles også gjennom resultatene fra Studiebarometeret (2020). Selv om studentenes overordnet tilfredshet med studiene er høy (4,1) scorer tilknytning til arbeidslivet lavest (2,6) av alle kategorier. Studiebarometeret viser at våre studier skårer lavt (snitt 2,6) i tilknytning til arbeidslivet for andre år på rad, og med fallende kurve siste fem år (Vedlegg 1: Studiebarometeret 2016-2020). Studentene rapporterer her om lav tilknytning til arbeidslivet, lav kunnskap om hvilke muligheter studiet gir dem og lav evne til å formidle egen kompetanse til potensielle arbeidsgivere.

De aller fleste med høyere utdanning får relevant jobb, og arbeidsgiverne er i det store og hele tilfredse med kandidatenes kompetanse (OECD). Kompetansebehovsutvalget (NOU 2020:2) slår også fast at kandidater fra høyere utdanning som regel får gode og relevante jobber, og at kandidatene i stor grad svarer til virksomhetenes forventninger. Kandidatundersøkelsen (2018) viser at kandidater fra det samfunnsvitenskapelige fakultetet får relevant jobb. 81% av respondentene er yrkesaktive. 55% startet sin første jobb i offentlig sektor, tilsvarende tall var 33 % for privat sektor og 12% for ideelle eller interesseorganisasjoner. Samfunnsfagene er relevante for arbeidslivet.

Fakultetet har opprettet Eilerts læringsnettverk (EILIN), et nettverk som skal bringe sammen pedagogisk og teknisk kompetanse for å være en pådriver for og støtte til å videreutvikle fagnær digital undervisning som fremmer studentaktive læringsformer for våre enheter og undervisere. EILIN skal styrke vitenskapelige ansattes kompetanse innenfor studentaktive læringsformer som tydeliggjør fagets samfunns- og arbeidslivsrelevans (Fakultetets årsplan 2021-2023). EILIN skal være en tjeneste som tilbyr støtte og kompetanseheving innen IT, AV og pedagogikk, og som er en fagressurs for digitale og pedagogiske satsninger. Oppstart primo 2022.

Fakultetets arbeidslivskoordinator har som hovedansvar å bidra til utvikling, støtte og koordinering av virkemidler og tiltak innenfor arbeidslivsrelevans, karrierestøtte og rekruttering sammen med enhetene, og bidra til å sikre synliggjøring og fokus på arbeidslivsrelevans i programutvikling, gjennomføring, kvalitetssikring og kommunikasjon.

Prosess og metode

Fakultetet ønsker å sikre en mest mulig målrettet, helhetlig og koordinert innsats for satsningen på arbeidslivsrelevans, som også støtter opp om enhetenes fagspesifikke satsinger på det samme.

Prosjektets mandat er å vurdere og redegjøre for kunnskapsgrunnlaget for å forstå fakultetets utfordringer med samfunns- og arbeidslivsrelevante studier, kartlegge planlagte og pågående tiltak på fakultetet og peke på uutnyttede potensialer som kan ligge i uutnyttede tiltak og koordineringer av slik både på enhets- og fakultetsnivå. Arbeidsgruppen skal komme med anbefalinger om prioriteringer som styrker fakultetets mulighet til å nå sine strategiske mål både innenfor 2023 og fram mot 2030.

Arbeidsgruppen har bestått av representanter fra alle enheter ved fakultetet, arbeidslivskoordinator, to studentrepresentanter fra SVSU og nestleder ved Karrieresenteret ved UiO. Representantene har vært Ylva Østby (PSI), Tora Skodvin (ISV), Lars Erik Kjekshus (ISS), Karen Helene Ulltveit-Moe (ØI) Christian Krohn-Hansen (SAI), Taran Thune (TIK), Linn Buhaug Solbakken (Karrieresenteret), Idar Henrik Seem (SVSU) og prosjektleder Barbro Kolbjørnsrud (SV-fak).

I kartleggings- og informasjonsarbeidet har gruppen lagt til grunn eksisterende undersøkelser og perspektivmeldinger, stortingsmeldinger, fakultetets og enhetenes årsplaner, programgjennomganger og evalueringer, kandidatundersøkelser, studiebarometeret og ulike kompetansebehovskartlegginger.

Gruppen har supplert informasjonsgrunnlaget gjennom en survey på programnivå. Formålet var å få innsikt i hvordan det arbeides med å fremme arbeidslivsrelevans i studieprogrammet, pågående og planlagte tiltak, og hva som hemmer og fremmer dette arbeidet. Alle program har besvart

undersøkelsen. I undersøkelse til studentenes program- og fagutvalg ønsket vi å få innsikt i hvordan studentene oppfatter begrepet arbeidslivsrelevans, hvilke arbeidslivsrettede tiltak de har møtt så langt i sitt program og tanker og forslag til hvordan vi kan styrke arbeidet i programmene på fakultetet. Vi fikk 11 svar fra enkelt studenter og tilbakemeldinger fra programmene OLA og Internasjonale studier. Arbeidsgruppen har i tillegg innhentet perspektiver fra arbeidsgiversiden i samtale med Are Turmo, kompetansedirektør i NHO, medlem av Universitetet i Oslos råd for samarbeid med arbeidslivet (RSA) og vararepresentant i fakultetsstyret ved Det samfunnsvitenskapelig fakultet.

Enhetenes årsplaner, programevalueringer og tilbakemeldinger skisserer i varierende grad fokus, utfordringer og planer for utvikling av tiltak knyttet til arbeidslivsrelevans i programmene. Arbeidsgruppens representanter har oppsummert de tydeligste styrkene og utfordringene knyttet til arbeidslivsrelevans ved sin enhet. Gruppen har gjennomført fire digitale møter.

Samlet har dette gitt arbeidsgruppen et godt fundament for å tydeliggjøre fakultetets og enhetenes arbeid med arbeidslivsrelevans, synliggjøre styrker og utfordringer og komme med anbefalinger til prioriteringer som møter fakultetets og enhetenes strategiske mål, kortsiktig og langsiktig.

Arbeidslivsrelevans

At samfunnsfagene er relevante for arbeidslivet er et bærende perspektiv for arbeidsgruppens arbeid. Arbeidslivsrelevans kan oppleves ulikt basert på type utdanning, profesjon versus disiplin, og gradsnivå. En profesjonsutdanning vil gi et tydeligere bilde av jobbmuligheter, mens en disiplin- eller tverrfaglig utdanning naturlig gir et betydelig bredere mulighetsrom for kandidatene. Måten man jobber med arbeidslivsrelevans og hvordan det er integrert i ulike fag og utdanningsprogram varierer også mye.

Studentene skal ha bredde- og dybdekunnskap innen valgte fagområder og metode og en tydelig kobling mellom fag og arbeidsliv. Studentene må dermed også lære hvordan faget er relevant. Altså at anvendbarheten synliggjøres. Det er ikke nok å fortelle om det, studentene må erfare, oppleve eller observere relevansen selv.

Studentene skal gjennom studier utvikle sin evne til kritisk refleksjon og evne til å lære, lære å lære. De skal gjennom studentaktive læringsformer lære fagkunnskaper, trene på anvendelse og utvikle generiske ferdigheter som etterspørres av arbeidslivet. De skal få en solid samfunnsvitenskapelig utdanning med høy anvendbarhet i arbeidslivet. Det er også viktig å peke på at studentene utdannes til et fremtidig arbeidsliv hvor kompetansebehov, arbeidsformer mm. Ikke nødvendigvis er kjent. Dette gjelder for alle, men særlig studenter som ikke er knyttet opp til profesjoner (som disiplinfagene) og må læres opp for å imøtekomme samfunnets behov for kompetanse på mange områder. Å forberede studentene til å se, artikulere og utvikle sine generelle og fagspesifikke kompetanser for fremtiden er dermed en viktig oppgave.

Studentenes opplevde arbeidslivsrelevans, kunnskap om og formidling av egen kompetanse er basert på trygghet i egen læring, god forståelse og erfaring av fagenes anvendbarhet og innsikt i egen kompetanse og ferdigheter.

Fokusområder

I dialog med arbeidsgruppens representanter, basert på tilbakemeldinger fra enhetene, studenter og programledere har vi oppsummert de tydeligste styrkene og utfordringene knyttet til arbeidslivsrelevans gjennom fem fokusområder:

Praksis

Utfordringer og suksessfaktorer knyttet til kvalitet i praksis er godt dokumentert i både norske og internasjonale studier (Helseth m. fl. 2019b). For å få til mer og bedre praksis er det behov for en god dialog om partenes ansvar, roller og behov. Det er også viktig med en gjensidig forståelse av hva som er formålet med praksisen, hva studentene skal lære og hvordan de skal lære det. Samlet sett er andelen av norske studenter som får tilbud om praksisopphold i løpet av studiene likevel lav sammenlignet med andre land (OECD (2018) og Diku (2019c)). OECD anbefaler derfor Norge å øke omfanget av praksis for å styrke arbeidslivsrelevansen i norsk høyere utdanning, særlig i utdanninger med liten tradisjon for praksis. OECD viser blant annet til at kandidater som har fått arbeidserfaring gjennom praksisopphold («work based learning»), opplever en lettere overgang til arbeidslivet.

Studier viser at formålet med praksis i disiplinlag ikke alltid er like tydelige formulert som i profesjonsfagene (Helseth m.fl. (2019b) og NOKUT (2020a)). I disiplinlag begrunnes praksis i større grad med utvikling av generiske ferdigheter og at studentene skal forberedes på arbeidslivet mer generelt. Det vises også til at praksis bidrar til å bygge økt kunnskap og gjensidig tillit mellom studenter, utdanningsinstitusjoner og arbeidsliv. Det er blitt innvendt at praksis i disiplinlagene i for liten grad planlegges i sammenheng med den øvrige utdanningen. Det kan føre til at perspektiver og problemstillinger fra arbeids- og samfunnslivet som kunne gjort disiplinutdanningene mer oppdaterte og arbeids livsrelevante, uteblir (NOKUT 2020a).

NOKUT (2020a) trekker frem at praksis også kan bevisstgjøre studentene om egen kompetanse og mulige karriereveier og at sannsynligvis kan bevisstgjøringen ivaretas mer effektivt gjennom andre former for samspill enn praksis. Besøk av tidligere kandidater (alumni), prosjekter på oppdrag fra arbeidslivet (Prosjektforum), oppgavesamarbeid, simulering og annen undervisning som bruker arbeidsmetoder fra arbeidslivet er eksempler. En av de viktigste anbefalingene i evalueringen er at variasjon i tiltak er en forutsetning for god arbeidslivsrelevans.

En begrenset andel av våre programmer har valgbare praksisemner som gir en begrenset andel av studentene et reelt møte med arbeidslivet. Vi har et utvalg av emner med studentaktive læringsformer som fokuserer på oppgavesamarbeid, case, praktiske øvelser og bruk av fagets metoder og simuleringsøvelser der man i større grad henter inn arbeidslivet og alumni til campus.

Oppgavesamarbeid knyttet til master- og bacheloroppgaver er et sentralt virkemiddel for å anvende kunnskap på reelle og aktuelle problemstillinger. Dette er et hovedelement i utdanningsprogrammene. Vitenskapbutikken tilbyr masterstudenter oppgaveskriving med arbeidslivet. Det er et åpent tilbud til alle studenter.

Erfaringsmessig er praksisemner meget ettertraktede og vellykkede ordninger, men er også en læringsform som er særdeles ressurskrevende både i administrativ praktisk gjennomføring i form av mye

organisering og tilrettelegging, i utvikling og vedlikehold av eksterne relasjoner og i utformingen av case og relevante problemstillinger for prosjektene. Rammebetingelser må avklares og ressurser må tilføres for å kunne øke kapasiteten i å tilby praksisemner i samarbeid med arbeidslivet.

Det må opprette langsiktige avtaler med arbeidslivet som forplikter arbeidslivet til kontinuerlig å ta imot studenter og prosjekter i studietiden (praksisplasser og prosjektoppdrag).

Studentaktive læringsformer

I Meld. St. 16 (2016–2017) Kultur for kvalitet i høyere utdanning (kvalitetsmeldingen) blir en sterk kobling mellom forskning og utdanning og økt bruk av varierte og studentaktive læringsaktiviteter trukket frem som viktige grep for å bidra til god læring og for å styrke utdanningenes relevans. I arbeidslivsrelevansmeldingen viderefører og forsterker regjeringen satsingen på studentaktive læringsformer fra kvalitetsmeldingen. For eksempel kan praksis, simulering, caseoppgaver, diskusjoner og studentdeltakelse i forskning og utviklingsarbeid være egnet for å gi innsikt i arbeidsformer som brukes i arbeidslivet.

Det er et overordnet strategisk mål for fakultetet å fremme arbeidslivsrelevans i utdanningene vi tilbyr. Læringsmålene i de ulike programmene og emnene inkluderer en rekke ferdigheter som er relevant for arbeidslivet, ferdigheter som komplementerer hverandre på tvers av emner.

Studentaktive læringsformer kan fremme og styrke måloppnåelse omkring ferdighetene, og dermed støtte opp kunnskapen studentene tilegner seg i ulike emner. Studentaktive læringsformer har to hovedformål, bedre læring av selve fagkompetansen og utvikling av profesjonell kompetanse. I tillegg vil slike læringsformer ofte styrke det sosiale læringsmiljøet. (KURT, UiO). Man snakker gjerne om aktiv læring som aktiviteter som dreier undervisningen fra et fokus på forelesninger, til et fokus på studentenes aktive deltakelse i undervisningen. Dette kalles også studentaktiv læring (LINK, UiO).

Utvikling av generiske ferdigheter er tett knyttet til spørsmål om læringsformer. Ifølge OECD (2018) utvikles disse evnene mest effektivt gjennom å plassere ferdigheter i sentrum av undervisningen og gjennom å praktisere disse gjennom studieløpet. I rapporten blir Norge anbefalt å vektlegge utviklingen av disse ferdighetene i utdanningene.

Undersøkelser og tilbakemeldinger viser at studentene og arbeidslivet etterspør tverrfaglig kompetanse rettet inn mot arbeidslivets behov. Dette kan for eksempel være knyttet til ulike ferdigheter som teamarbeid og problemløsning, men også knyttet til tverrfaglige emner som for eksempel bærekraftig utvikling. Faglig stab og flere enheter opplever det som utfordrende å utvikle tiltak rettet mot tverrfaglige satsninger. Evalueringen av tverrfaglige bachelorprogrammer (SV, 2020) løfter frem at det må være gode rammebetingelser for å drifte tverrfaglige studieprogrammer på en hensiktsmessig måte. Fakultetet bør snarest vurdere hvordan tverrfaglige arbeidsrelevante tiltak i samarbeid med arbeidslivet kan iverksettes på fakultetsnivå slik at studentene kan erfare tverrfaglig samarbeid om arbeidslivsrelevante oppgaver.

Arbeidsgruppen legger vekt på at det bør tilstrebes å øke frekvensen av arbeidslivsrettede tiltak slik at det tilbys gjennom hele studieløpet. Vi anbefaler at erfaringsutvekslingen på tvers av programmer om læringsaktiviteter og praksiselementer i utdanningene operasjonaliseres gjennom det nye læringsnettverket EILIN.

Karrierelæring

I Nasjonalt rammeverk for karrieretjenester (2021) refereres karrierekompetanse til en rekke kompetanser som setter mennesker i stand til å kunne planlegge, utvikle og styre sin egen karriere på en strukturert måte. Dette inkluderer ferdigheter i å kunne samle, analysere og anvende informasjon både om utdanning, arbeid og seg selv, ferdigheter i å håndtere overgangsfaser i livet og ferdigheter i å ta valg.

Kandidatundersøkelsen (2018) dokumenterer at kandidater som evner å sette ord på egne kompetanser, i større grad oppgir at de har en relevant stilling i både nåværende og første jobb. I tillegg øker det sjansen for at kandidatens hovedaktivitet er yrkesaktiv. Prosjektet Samarbeid om karrieretjenester (2021) legger vekt på at karrierelæring inkluderer både tiltak og prosesser som utvikler studentenes arbeidslivsrelevante ferdigheter, men også aktiviteter som gjør studentene mer bevisste på kompetansen de får gjennom et studieløp og hvilke muligheter denne kompetansen åpner opp for.

I undersøkelsen som ble gjennomført av masterstudenter i praksis ved LINK, på bestilling fra UiOs avdeling for kommunikasjon og samfunnskontakt går to tydelige stikkord igjen i undersøkelsen: integrasjon og kontinuitet. Blant studentene som deltok i fokusgrupper var det en tydelig enighet på tvers av fakulteter at karrierefokus er noe som må introduseres tidlig i studieløpet. De trakk også frem behovet for jevnlig oppfølging eller påminnere fordi man har ulike behov på ulike stadier i studieløpet. Det trekkes også frem et ønske om å integrere karriere i undervisningen, nettopp fordi det er vanskelig å ta initiativ og oppsøke tjenestene selv.

NOU 2016:7 trekker frem en tydelig anbefaling om et styrket samarbeid mellom karrieretjenestene og studieprogrammene for å legge til rette for strukturerte og målrettede karrierelæringsaktiviteter underveis i studieløpet: «Karriereveiledning som et velferdstilbud som studentene selv oppsøker ved behov, når ikke ut til alle studenter. Utvalget anbefaler en større tilrettelegging for skreddersydde kurs og målrettede veiledningsopplegg for å integrere karriere-veiledningen i utdanningsløpene og styrke tilgangen for samtlige studenter. Kurs og forelesninger som utvikles i samarbeid med vitenskapelig ansatte, kan tilpasses fag- og profesjonsgrupper.» I rapporten fra samarbeidprosjektet mellom SV, MN og Karrieresenteret er det utformet en målsetting med karrierelæring for en kandidat med fullført grad, se vedlegg 2.

Gjennom å legge til rette for at studentene får økte kunnskaper om egen kompetanse og læring kan studieprogrammene bidra til at studentene gjør mer kvalifiserte valg av studieløp, får bedre studieprestasjoner, får bedre kunnskap om arbeidsgiveres perspektiver og bedre kan formidle relevansen av egen kompetanse (NOKUT 2020).

Karrierestøtte i studieprogrammene er fra høsten 2021 utviklet til å følge studenten gjennom hele studieløpet, fra studiestart til graduering, se vedlegg 3. I tillegg er det allerede utformet spesifikke integrasjoner knyttet direkte til arbeidslivrelevante emner som f.eks. STV4141 Praksis og ANTH4150 Anthropology in Practice. Vi gjennomfører kompetanseheving for studiekonsulenter og første linje (SV-info) på SV gjennom temamøtet: Hvordan snakke med studenten om jobb og karriere. Karrieresenteret ved UiO leverer innholdet til dette opplegget.

Karrieresenteret må bli et foretrukket kompetansesenter for utvikling av karrierelæringsaktiviteter på fakultetet for både undervisere og studenter.

Alumni

Alumni-virksomheten skal være en ressurs for fakultetet; enhetene, studenter og alumni og forsterke vårt omdømme. Alumni er en verdifull ressurs som ambassadører for fakultetet, rollemodeller fra sine programmer, som faglige mentorer og representanter for arbeidslivet. I Norge kan alumni-virksomhet tradisjonelt deles inn i to hovedaktiviteter; nettverk for alumni og engasjement av alumni.

Nettverksaktiviteten er vanligvis innrettet som en breddeaktivitet, der formålet er å holde kontakten med tidligere studenter gjennom blant annet å invitere de tilbake til universitetet for faglig påfyll fra siste nytt innen forskningen og sosial nettverksbygging. I denne formen for alumni-virksomhet er målgruppen alle tidligere studenter, og nettverket er initiert og administrert av alumni-ansvarlige/enhetene. Andre former for nettverk kan være knyttet til spesifikke utdanningsprogrammer, student-alumni grupper og utvalgte prestisjefylte studentprogram eller grupper (A-studenter/Honours-studenter etc.)

Den andre hovedaktiviteten setter søkelys på målrettet engasjement av alumni inn i fakultets/enhetenes aktiviteter og i aktiviteter rettet direkte mot studentene. Alumni kan engasjeres som rådgivere og lytteposter på strategisk nivå, bidra i evalueringer og på innspillarenaer, gi praksismuligheter og bidra med problemstillinger og data til oppgaver, holde gjesteforelesninger og være en aktiv bidragsyter og del av læringsaktiviteter og bidra i rekrutteringsaktiviteter. Eksempler kan være alumni som fast representant i fakultetsstyret, representanter for arbeidslivet i programråd, delta i programmenes periodiske evalueringer, alumni-representant i program- og fagutvalg. Alumni kan også engasjeres gjennom årlige dialogmøter med arbeidslivet.

For å styrke relasjonsbyggingen mellom fakultetet og frivillige alumni som er engasjert i rekruttering, student- og læringsaktiviteter, råd og utvalg er det vanlig å invitere disse til årlige faste møteplasser for å takke for innsatsen og videreutvikle relasjonene på tvers av fagområder og bygge et bredere nettverk av alumni fra fakultetet.

Å opprettholde kunnskap om og et positivt forhold til alumni betyr at kunnskapen de deler om fakultetet og programmene vil være positive og aktuelle. Enhetene får en bedre oversikt over hvor alumni får jobb og kan bedre legge til rette for målrettet engasjement og integrering av alumni i relevante læringsaktiviteter for studentene.

Frekvens for bruk av alumni og eksterne relasjoner er varierende og udokumentert. I tilbakemeldinger fra enhetene er det program- og fagutvalg som vektlegges mest i engasjement av alumni.

Alumni-virksomhet er lite utviklet, mangler kontinuitet og har en begrenset bruk i dag. Flere enheter ønsker å reetablere eller utvikle nettverk med alumni, og invitere dem i enda større grad aktivt med i undervisningsaktivitetene. Enhetene ønsker fakultetets bistand i utviklingen av alumni-virksomhet. Fakultetet har kompetanse på dette.

Arbeidsliv

I NOKUTs policydokument Kvalitetsområder for studieprogram (NOKUT, 2016) er relevans for samfunns- og arbeidsliv definert som ett av til sammen ni kvalitetsområder for studieprogrammer. Det trekkes frem at samhandling med samfunns- og arbeidslivet er nødvendig for å høyne kvaliteten, relevansen og fleksibiliteten i studieprogrammer. Samarbeid skal både sikre at studentene får et læringsutbytte som er viktig for fremtidig deltakelse i arbeidslivet, og at arbeidslivet får oppdatert og forskningsbasert kunnskap om internasjonal utvikling i relevante fagområder.

Også i Kvalitetsmeldingen blir samarbeid mellom læresteder og arbeidslivet trukket frem som en viktig forutsetning for å sikre kvalitet og relevans i utdanningen. Det blir påpekt at et slikt samarbeid ikke bare bør eksistere på institusjonsnivå, men at representanter fra arbeidslivet bør være deltakende i utformingen av studieprogrammer. I tillegg fremheves behovet for kontinuerlig dialog mellom fagmiljøer og aktuelt samfunns- og arbeidsliv for å sikre relevans i studieprogrammer. I meldingen knyttes også kontakt med arbeidslivet til studentenes overgang fra studier til arbeidsliv og det hevdes at jo mer kontakt studenten har med arbeidslivet, desto kortere tid bruker de på å få en relevant jobb etter endt utdanning. Det vil dessuten ha en positiv betydning for studiegjennomføringen (Kunnskapsdepartementet, 2017a, s. 59-60).

Det er fagmiljøene og studieprogrammene som i stor grad oppfordres til å søke samarbeid med samfunns- og arbeidsliv, fordi en anser at det er fagmiljøet rundt et studieprogram som er best skikket til å inngå hensiktsmessige samarbeidsformer (NOKUT 2016; Kunnskapsdepartementet, 2017a). Utfordringen synes ofte å være at samarbeid på studieprogram- og fagmiljønivå blir ad-hoc-preget og avhengig av såkalte ildsjeler, mens samarbeid på institusjonsnivå kan oppleves som irrelevant for fagmiljøene (Haakstad & Kantardjiev, 2015, s. 31).

DIKU-rapporten Samarbeid mellom høyere utdanning og arbeidsliv (DIKU, 2020) finner at manglende kultur for samarbeid, manglende finansiering, strukturer og støttemekanismer, er med på å forklare hvorfor norske læresteder og akademikere inngår i ulike former for samarbeid med arbeidslivet i mindre grad enn sine europeiske kolleger.

Utdanningenes arbeidslivsrelevans kan ikke bare vurderes i sammenheng med arbeidslivet studenten umiddelbart skal ut i. Like viktig er det langsiktige perspektivet for å ruste studenten til en fremtid preget av livslang læring, endring og omstilling, en fremtid de også skal være med på å forme. Ser vi til OECD-rapporten (2018) er påstanden at denne læringen er lærestedenes ansvar, men ser vi til andre kilder, slik som nettopp Kvalitetsmeldingen, pekes det på behovet for et «tett samarbeid» mellom høyere utdanning, arbeidslivet og studentene selv for å sikre den langsiktige arbeidslivsrelevansen.

Variasjonen i former for samarbeid mellom academia og arbeidsliv er svært stor. Samarbeid foregår på ulike nivåer, med ulik grad av formalisering og institusjonalisering, og med ulike formål. Det kan dreie seg om alt fra etablering av alumnusnettverk til bedriftspresentasjoner, case-oppgaver, studentoppgaver som løses i samarbeid med arbeidslivet, gjesteforelesninger og praksisplasser.

Et godt samarbeid mellom utdanning og arbeidsliv oppleves vellykket når samarbeidet tjener aktørens interesser, og det er lave barrierer og gode incentiver for samarbeid med arbeidslivet. Kommunikasjon av eksisterende og nye samarbeidspartnere må styrkes. Vi må øke oppmerksomheten om hvem vi samarbeider med og hvordan i våre kanaler.

Det er stor variasjon i undervisernes kontaktflate med arbeidslivet. Utvikling av relasjoner og ivaretagelse av eksterne samarbeidspartnere er særdeles tid- og ressurskrevende. Gode rammebetingelser, langsiktige avtaler med arbeidslivet, dedikerte ressurser og incentiver for å utvikle effektive arbeidslivsrettede tiltak må på plass.

Karrieresenteret er vårt kompetansesenter for kontakt med arbeidslivet.

Referanser

Det samfunnsvitenskapelig fakultet, Årsplan 2021 – 2023.

Det samfunnsvitenskapelig fakultet, Enhetenes årsplaner, 2021 – 2023.

Det samfunnsvitenskapelig fakultet, Enhetenes programevalueringer, 2021.

Det samfunnsvitenskapelig fakultet, Samfunns- og arbeidslivsrelevante studier – tilbakemelding fra programledere og studenter, 2021.

DIKU, Samarbeid mellom høyere utdanning og arbeidsliv. Internasjonale perspektiv (nr.1/2020)

Eilert Læringsverksted (EILIN). https://www.sv.uio.no/eilin/om/eilin-soknad-om-strategiske-midler_innsedt-versjon.pdf

Haakstad, J. & Kantardjiev, K. (2015). Arbeidslivsrelevans i høyere utdanning. Oslo, NOKUT.

KURT, Kompetansesenteret for realfagsundervisning, MN, UiO, Aktiv læring.

LINK, Senter for læring og utdanning, UiO, Aktiv læring.

Meld. St. 16 (2016–2017) Kultur for kvalitet i høyere utdanning, Kunnskapsdepartementet (2017a). (Kvalitetsmeldingen).

Meld. St. 16 (2020 –2021) Utdanning for omstilling. Økt arbeidslivsrelevans i høyere utdanning (2021), (Arbeidslivsrelevansmeldingen).

Nasjonalt kvalitetsrammeverk for karriereveiledning (2021). Kompetanse Norge.

NHO, Kompetansebarometer 2020.

NIFU, Utdanning for arbeidslivet: Arbeidsgivers forventninger til og erfaringer med nyutdannede fra universiteter, høyskoler og fagskoler. (2019:3)

NOKUTs policydokument Kvalitetsområder for studieprogram (NOKUT, 2016)

NOKUT (16/2019). Kvalitet i praksis – utfordringer og muligheter. Samlerapport basert på kartleggingsfasen av prosjektet Operasjon praksis 2018–2020. September 2019.

NOKUT (2020a), Evaluering av arbeidslivsrelevans i disiplinutdanninger.

NOU 2016:7 Norge i omstilling – karriereveiledning for individ og samfunn.

NOU 2019: 2 Fremtidige kompetansebehov II - Utfordringer for kompetansepolitikken. Kunnskapsdepartementet.

NOU 2020: 2 Fremtidige kompetansebehov III – Læring og kompetanse i alle ledd. Kunnskapsdepartementet.

OECD (2018). Higher Education in Norway: Labour Market Relevance and Outcomes. Paris: OECD Publishing.

Periodisk programevaluering av tverrfaglige bachelorprogrammer, SV, UiO, desember 2020.

Rambøll, Universitetet i Oslo, Kandidatundersøkelsen 2018.

Samarbeid om utvikling av karrieretjenester (SOUAK). Et samarbeidsprosjekt mellom Karrieresenteret ved UiO, det matematisk-naturvitenskapelige fakultet og det samfunnsvitenskapelige fakultet. Rapport til styringsgruppen 25. august 2021.

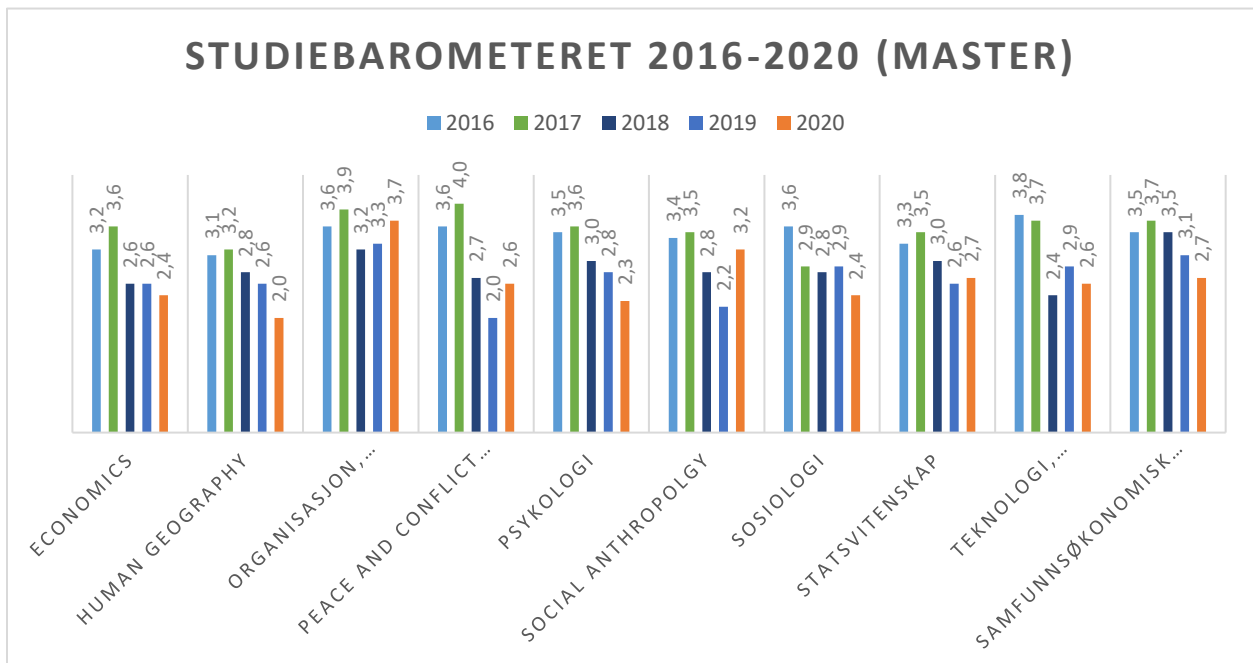
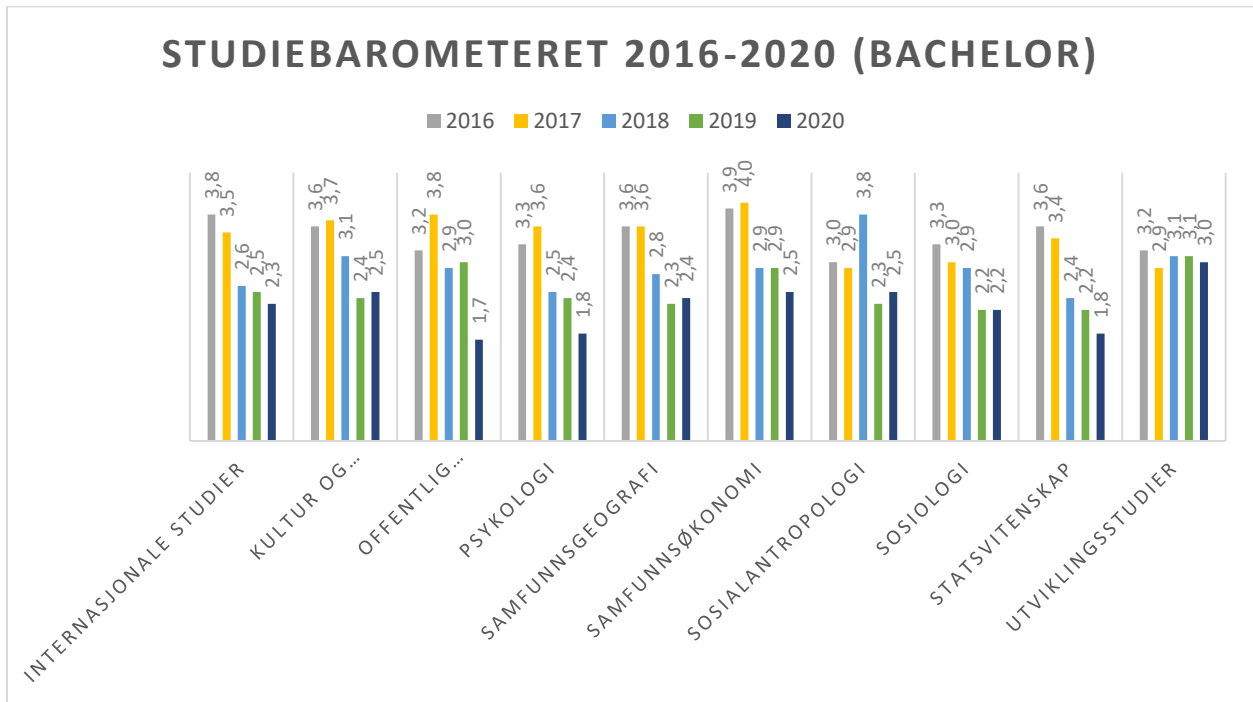
Strategisk involvering av alumni for styrket arbeidslivsrelevans for studenter, tilknytning til arbeidslivet i programutvikling- og kvalitetsarbeid og et forsterket omdømme, Forum for studiespørsmål 18. februar 2021.

Studiebarometeret 2020.

Universitetet i Oslo, Strategi 2030.

World Economic Forum. Future of Jobs Report, 2020.

Vedlegg 1: Studiebarometeret 2016 – 2020

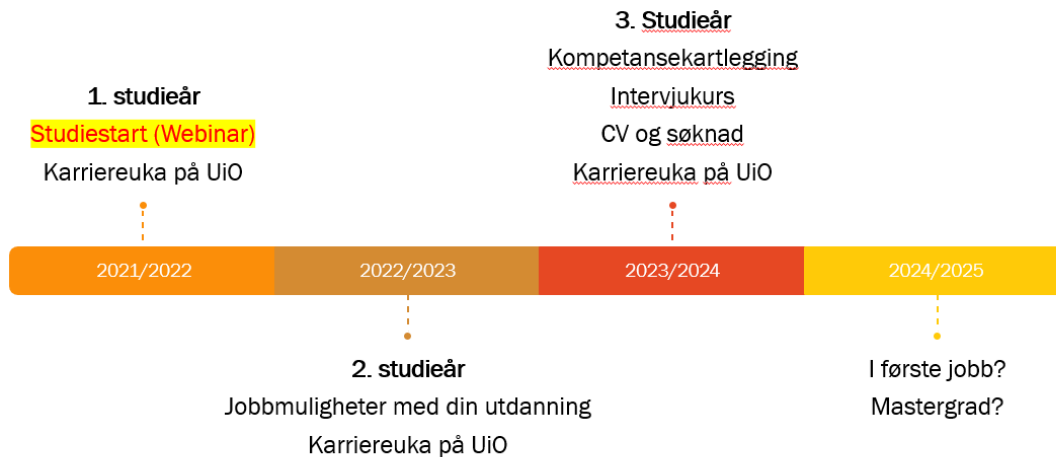
Vedlegg 2: Målsetting med karrierelæring

I rapporten fra samarbeidprosjektet mellom SV, MN og Karrieresenteret er det utformet en målsetting med karrierelæring for en kandidat med fullført grad. Kandidaten skal kunne:

- identifisere og beskrive egen kompetanse og motivasjon for valg av studieretning og karriere
- beskrive hva kompetanse og motivasjon betyr for gode valg rundt egen karriere
- formidle egen kompetanse og gjøre den relevant for potensielle arbeidsgivere
- identifisere muligheter som finnes for å tilegne seg relevant erfaring underveis i studietiden
- identifisere relevante jobbmuligheter etter endt studie
- ta eierskap til videre utdanning og jobb
- identifisere og anvende verktøy for å kunne planlegge egen karriere og nå sine målsetninger
- beskrive og håndtere jobbsøkerprosessen og overganger gjennom studieløp og arbeidsliv
- reflektere over og forklare hvorfor oppdaterte, arbeidslivsrelevante fagkunnskaper er viktig
- reflektere over og forklare hvordan generiske ferdigheter fra studiet er overførbare til andre aktiviteter som f.eks. jobb

Vedlegg 3: Karrierestøtte i studietiden, BA og MA

Karrierestøtte

Karrierestøtte

